

onih, koji su time direktno bili pogodeni. Na drugoj strani, najmlađi stvaraoči su takođe aktivno učestvovali u tim ispitivanjima tradicionalnih vrijednosti, pa se i u književnim časopisima, u posljednje vrijeme, osjetilo njihovo živo reagovanje i smisao za refleks. Tada su i oni posezali bilo kao pjesnici, bilo kao eseisti i kritičari, u zanosima, ali i sa smislom za uočavanje, za raznim ispitivanjima datih problema. Dakako, da su mnogi pokazali i svoju vlastitu nemoć da, kao i što misle i osjećaju, i pišu na takav način, koristeći se šablonskom kritikom, protiv koje se bore, ali koju su ipak iskreno osjećali, kao kliširan odnos, prema već iskliširanim književnim modelima, a samim time i njima sličnim sudovima.

I dok je jedna ustoličena književna generacija u Sloveniji oštro se suprotstavlja pojavi Tomaža Salamuna, ili u Hrvatskoj na pojavu Gorana Babića itd., dakle, dok su se drugi pojavljivali ili su se već pojavili, pa tek onda polemisali, u Bosni i Hercegovini jedna generacija tražila je, na teorijsko-kritičkom planu, novu odskočnu dasku sa koje bi mogla produžiti književnu tradiciju, kritički se odnoseći prema njoj, otvarajući, dakle vrata u nove književne prostore.

U međuvremenu su objavljivane i objavljuju se nove knjige poezije, proze i kritike, iz kojih se i ove dileme na izvjestan način osjećaju. Ali, govoreći o svakoj od njih posebno, može se govoriti i o *autentičnim dilemama*. Dakle, to su ostvarenja posebnih tonova bosanskohercegovačke književnosti, te se ovaj rad treba posmatrati kao jedan uopšten uvod u pojedinačne slučajeve, a da se pri njihovom posmatranju uoče rasstrzanosti između okoštalih modela pjevanja i nastojanja da se, ako ne u stvaralaštvu, a ono bar na kritičko-teorijskom planu postigne nešto novo.

5.)

U okvirima različitih uticaja, u bosanskohercegovačkoj književnosti, pojavljuje se nekoliko mladih autora, koji, u novom odnosu ka književnoj tradiciji, razbijaju njene granice i šireći ih traže novi izraz i nove poetske mogućnosti. Novi modeli pjesništva, koji trebaju odgovarati vremenu u kojem ova djela nastaju, ne mogu se svesti na dimenziju vremena u kojem nastaju, ali kojem neosporno pripadaju.

Pjesnici koji služe eksperimentu (opet uslovan termin), u svakom slučaju otkrivaju nove poetske mogućnosti. Možda je i ovaj termin a i sam čin eksperimenta nužno zlo. Nad jednim takvim, stvaralačkim eksperimentom, nad onim što on sam po sebi *stvara*, u časovima dileme, nad shvatanjem vlastite nemoći, i u otkrivanjima bezbrojnih mogućnosti poetskog izraza, prelamaju se dva vremena i dva shvatanja. Mnoga djela će imati samo onaj, ali i bitan, kulturno-istorijski značaj, a rijetka će, ukoliko budu posjedovala onu neprekidnu dinamiku rastrzanosti između novih sadržaja i starih načina oblikovanja — živjeti. Biće to vrijedni svjedoci o borbi između težnji i moći, u kojoj je mali broj njih, u korijenu jezičkog modela, u sadržajima, u cjelokupnosti bitnih momenata, u dinamici dileme, u novim estetskim odnosima, u samoj organskoj strukturi djela itd. — postigao krajnji cilj.

Jedan dio njih će u svojoj isključivosti samo, ostaviti djela koja će, u granicama svoga umjetničkog eksperimenta, dakle, i eksperimenta u jeziku, ostaviti vrijedna djela koja svojom dinamikom krajnje isključivosti govore i o negativnim osobinama eksperimenta u književnosti, kojeg sa sobom nose svi prelomni periodi u bilo kojoj umjetnosti, bilo kojoj tradiciji.

*1 Da ne bih bio pogrešno shvaćen, moram naglasiti da ovdje ne mislim da se jedan stvaralac ne može prema svom sopstvenom nahodjenju opredjeliti za ovu ili onu književnost, odnosno naciju, kojoj neosporno pripada. Rijječ je samo o nemogućnosti apsolutnog prostora u kojem se stvaralac nalazi.

*2 To jest zajednički i paralelni život svih estetskih momenata (oni mogu biti: jezički, socijalni itd.).

Sarajevo, maja 70.

ranko risojević

erotske pesme

EROTSKE PESME U POHVALU ŽENI

vitke su ti noge kao u ždrebice
dok očekuje pastuva
što nemirno sklapa oči
i širi nosnice

a on uspokojen
među nogama ti zri

OH TVOJE MISLI

oh tvoje misli
dok vesela prelistavaš
kalendar sa popisom
plodnih dana

kako bi ga uzjašila
i kamdžijom poterala
u nesvesnicu

ipak drhtavom rukom
ispisuješ neprekidno
te zle dane u kojima
ud miruje

NOVA ODISEJA

kao odisej u zemlji koju ne poznaje
dišem i motrim azur dišem i motrim
a tvoje se telo tvoje se grudi tvoje
se oči napajaju sokom moga tela
vinom mojih usta slašču moga uda
a tvoje se srce zanosi novim ritmom
i krv se menja življe i neodređenije

ispružen između tvojih nogu
cseam toplotu života i milinu
a azur se preselio u tvoje zenice
i poigrava neomeđen

diše tvoja čarobna ptica i oseća je
moj jednooki kiklop pravosnažni
izgubljenik i miljenik bogova

DRAŽ KOLIBE

koliba dana narasta do sebe
vrača se sok iz kore u korenje
pun dlan radosti na stolu počiva
koliba urasta u paprat i stenje

na dlanu dvoje u zagrljaju
vazneseni u prisustvu cveća
čas su na proplanku pa padaju
kroz krošnje u kola smeća

on mora pustiti da ga nosi telo
samo jedan organ ima samo nagu
koliba polje svemir sve se svelo
na truplo što je na života pragu

miriše cveće na kome počivaju
kao kocka leda kad se blago topi
njegov ud i njena ptica napokon spavaju
na svojoj planeti u svojoj Evropi

zvonimir husić

voće za djevojčicu

O PROLAZNOSTI

Jednom će ova usta reći
tako se ljubi sloboda pristaje na šutnju
tako se gube prijatelji ljube mrtvi
ova kretnja ruke spremne da grli
tek je nagovještaj onima što slijede
a nikoga nema
prazan stol i prazne čaše
prozor zagledan u mračna sebe.
Zar sam dostojan bolje kobi
koji sam pristao na pomirbe.
Minulosti moja slaba koristi ovoj tugi
bit ćemo jednom suočeni
bez ikakve nade bez prosjeda
jer usta će ova reći
dijete na mom tragu spremno je da plače
kako uostalom počinje i završava putovanje.

SPLAVAREV SAN

Na dnu rijeke zrcali se moje lice
sjećanjem bez tuge slikama već spranim
uvježbavajući trpnju putovao sam viru
posustao na veslu shrvan da se branim.

Sad pogubu sriču uzdignute pesti
govornici vajni ponad mudre vode
uzaludno traže pomireno tijelo
što niz rijeku moru posrebreno ode.

PRELUDIJE ZA APRIL

April srpljivost u granju
ponovljene kretnje zaobilaznje bližnjeg
više nema razloga za sumnju
taj ritual je uvježban do ekstaze
tek iz prikrajka nas motre
kako nesmotreno gubimo visinu.
Sada smo ovdje pogribljeni do očaja
na dnu rijeke i nas isto srebro sniva
mala čednost smjernost putovanja
smjelost da se život po sumraku pamti.
Sa mog lica kaplje cjelov
ne strahujte to se samo oblak prazni.

SANJAR

Ponovno vraćanje tebi i kopnu se vraća brod
kao razdragano dijete kojemu je dopušteno
da u tvom krilu svoj grob sanja
grubo prevaren i jedva vidljiv.

Tko će rekvijem pjevati toj lađi
od koje preosta mirisni ugarak
što ga kroz noć nosi sanjar.

★
još ste oni sklupčani u lišču
koji se u sumrak svjetlima rvu.

A put do vaših fajni vodi kroz inje.

VOĆE ZA DJEVOJČICU

I poslije svega ima nade
nakon boja poraženom vino
iza mraza za djevojčicu voće
ispod čijeg čela pritajeno sniva more.

ODISEJ

Ne ostavljalj traga
ni pomena vrijedna nije tvoja hrabrost
već si određen za kušnju
putovanje koje počinje i završava kopnom
s kojeg kamenje bi moru
koliko je slavno tvoje ime.
Ne hodočaste tebi ljubavi radi
otrcanost davna sfrula pod balkonom
dovoljno je zapjevati u inat moru
već ti nebo zvijezdom maše koja pada
Penelopo mudra koja kazna Odiseju
koji ležaj od iskona ište
smrtno ljubljen s ognjem na usnama.
Ne ostavljalj traga
ovaj oltar bit će plijenom nevjernoga
pjesma kojom vatru slaviš
već ko sprdnja služi onom
što sa ognjišta tvoje pepeo u vjetar baca.

lazar teofilović

pripitomljeni i sami

DAN KOJI GAMIŽE

Uzalud su senke
protrčale ispod nas;
pred vratima
puzi dan.

Imam svetlosne dizgine
i bes;
mogao bih zauzdati zapad,
a dan gamiže:
kroz moždinu uzbrdicama
poput erozije unepovratio se.

Žuri mi se
da sretnem raskršće
i pošaljem svaku nogu
drugom ulicom;
makar se rascepio
i okrećio
na prelazu pešaka,
makar mi brada
trpila sudare vozova.
Onda sam ostavio
fabane kod kuće
da ne prestignem dan:
planeta me zabojelela.

Današnji vetrovi
vrve pod suknjama;
vozovi tužnje
preko trepavica;
drumovi imaju
mačija leđa.

Snebivam se od pre zore.
Ne ustajem sa sobom —
čutim
i rešavam zagonetku
života u prahu.
Upijam u sebe
baš koji odlazi:
samo nek se odlazi.
Koračam sa onima
koji su obeznanjeni
zaronili u planetu
i mesto raja
našli se pripitomljeni
i sami u praznom svetu.

Uzalud sam dočerao
istok do zapada,
spustio svemir
na zemlju,
prisonio uho
ispred vratiju:
dan gamiže, gamiže, gamiže...

ZAKASNIO SAM NA RASPRODAJU

Potrošio sam
jednu malu ulicu
i sasvim prazna vešala;
slepo sam završio
jedan mali grad.
Imam moć
da rastegnem ulicu,
na vešala
da osudim krv.
Imam moć
da budem bez moći,
suvišan da budem
po sasvim pustim trgovima.
Mogu da umrem
na kraju rastegnute ulice
kukavički umotan u suknju.

Izdignite ostrvo iz mene!

Imam moć
da pregrizem noć
preko ponoćnog struka.

izdignite ostrvo
pa drumove iskopajte.

jovan ičitović

JASNOGLED

BOGAZA MI — PUT ZALUDAN

Ni belodana
noć bogaza mi
jašem slepook.

Srce rosilo
neput zaludan
a krv goroskok.

Boj se bojana
vapi do neba,
živim sivilom;

Trn utrnuo,
sviřac zgasnuo,
crnim crnilom.

Svakog Crnilja
skucaj molitvu —
onu prastaru;

S njom i žrtvenik.
Muk zacario —
u tvom damaru.

Dospeh u zlosař,
gluv i nevidan:
sav od obola,

Srž ću iz tela
zemlji vratiti
rad tvog prebola!

PLANINO NEDOSTUPNA

Vrhu najbrdi
podaj jasnogled
uskoj bogazi.

Ko ti, ljutica
nije vekovo.
Zaman prolazi.

Skori snegove
u okogrlic
tvoga proleća.

Dođoh radovan
ipak ne mogoh;
sâm sam zlosreća.

Nesan jedini
stalni pratilac
javom ubija,

Miris ovošten
tela isposnog
ga obavija.

A nož — tuporez
dugo plavio:
krv ne poteče,

Led sa vrha ti
srcem otopljen
snagu poseče.

RUKOHVAT KRVI

Ranjenik vidam
krvave rane;
nikad prebola,

Ko slepi slikar
ugasle zene;
trnuć od bola.

Ne dođi nesnom,
ni žudnjom, listala —
kaži ranije.

Daj lelek vetru,
daj suzu noći
da je popije.

Umini u muku
utrobe moje
zauvek radosno,

Nacedi krvi
kol'ko rukohvat
i rikni ponosno!

Vaskršćev san.

krešimir šego u mirise odronjen

Maloj Miri

1.
tu se suslužemo
tu nas i VATRE svjedoče

kaduljo u ruhu nevjeste
blago si uzdarje kamena-
OGNJIŠTE SI MIRISNO

ostani u jutru kojim se otačemo
jer ovdje se suslužemo
jer ovdje nas SUNCE SVJEDOČI

2.
odronjen u cvijeće kojim me poričeš
ŠKRTOST sam vatre u RASKOŠU pepela

uzdarjima njedara plijenish me
zvijezdama u očima ti uzraslim
OBALA i nezačet postajem

predjeli koji me zatiču
U MIJENI tijela tvogjega
poriču vrijeme kojim me uznosiš

3.
vode što žed tijela otječu
zamisao obala ostavljaju

Vatre u Noći se susligle
vjerne pepelištima ostaju

Ljubavnica u raskošu trenuška
ŠKRTO ČELINJE KAMENA NAPUŠTA-
i u ovom zanosu ovom rastu
-ovom svjetlosti da se uzdignem

4.
jer modri poslije vatre ostajemo
gasnemo
u boji mlijeka
I PONEKI UGRIZ KRUHA OSTANE

a sigurno je:
šutnjom se kao i govorom odajemo

jer nemoćni poslije sebe postajemo
lebdimo
PEPELIŠTEM TIJELA
VRAĆENI VATRAMA ŠTO ODLAZE

5.
raskoš svjetlosti vrh čela dar je kamena

i ovaj opoj djetelini
i ovo lišće sasušeno
NAPUSTIO MIRIS zavijačaji

i opet ti kažem ljubavi moja:

RUMENIH USANA VINO JE RUŽINO
znamen sunca I OVAJ SUTON
RASKOŠ SVJETLOSTI
VRH ČELA
dar je južni
DAR U OČIMA TI RASTALJEN

BEZ NASLOVA

dan se iz korica noći
kao klica iz sjemena izvlači

i evo
(a nadali se nismo)
mirisi kao sječiva srdžbu
bjelilo ječma na kamenu svjedoče

u snovima umornim
(snovima raščupanim)
otjecanja voda kikoču

(o kako smo prevareni)

pred sječivima mirisa
prisustvo nas proljeća
nama pokazuje

dragan ćosić

kokos i divljaci

ZEZAM KRIZU

Noć je proštepana u ravnom nizu
žutim tačkama svetlila
Letim kroz vazduh
i ko lud sam što nije dan
da vidim utopak
žutim svetlima proštepan
i dve oranice i ravnice
okrpjene dimom nasumice.
Na sred njive je bunar
šupalj do vode
u jednoj cevi, na jednoj svirali
smišlja Baha i vraća ga u krošnje srebrne šljive
Tokatu i deo fuge
odmenili su nepoznati zvuci
bez izvora i rodoslovlja
Kao kad uvo u stražnoj tišini počinje
samo sebe da zabavlja
izmišljenim zvucima, poznatim stihovima
ili isviranim gudačkim kvartetima
Noć je proštepana u ravnom nizu

ŽBIR KLJASTI

Žurim voz dok pipa
sredinom tmine
šine
Bole me kosti
kičma mi samo dva santimetra
do vetra
Škljoca gvozdeno truplo
malo se ljulja
u susret sulja.
Preko mosta uvek bane
malo sa strane, pored bare i šikare
dolazi Žare
A žbir kljasti zapisuje bandere
Osmotri voz
i kad smo stali, na jednoj nozi
odgilja skroz, kroz masu na terasu

FEDER ČEŽNJA

Voli me
ne voli me
voli me
ne voli me
voli me
ne voli me
voli me
ne voli me
voli me
ne vo ...
lišću duga jesen za vraćanje
a ja, molim, više prsta nemam

PLJOSNATA PLAYA SOBA

Lanad klokoće mojim žilama
tanad štekće po mojim vilama
u mojoj župi, mangupi
u mojoj ruci patuljci
odrezani nokti i Atlansko more
godine zaroljane u bore
kokos i divljaci
oljuštene kore
rade za skrpljene lavore
a gorštaci i moljci
u poslednjoj luci,
u mojoj ruci
u šaci gde zimuju vrapci i nabeđeni ludaci
u mojim kolenima
crveni petlovi
šustikle i vezeni setovi
žbunje, trnje i žmarci
zaboravljeni zanati
harmonični fotoaparati
besni ati i
ti

Tužna svrka.